

Καταπολέμηση της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων

Με την υποστήριξη που παρέχει στα κράτη μέλη για την καταπολέμηση της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων, η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδιώκει να ενισχύσει την συμμετοχικότητα και τη συνοχή της ευρωπαϊκής κοινωνίας, και να προσφέρει σε όλους τους πολίτες ίση πρόσβαση στις ευκαιρίες και στους διαθέσιμους πόρους.

Νομική βάση

Άρθρα 19, 145 έως 150 και 151 έως 161 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

Στόχοι

Η καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού συγκαταλέγεται στους ειδικούς στόχους της ΕΕ και των κρατών μελών στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής. Σύμφωνα με το άρθρο 153 ΣΛΕΕ, η κοινωνική ενσωμάτωση μπορεί να επιτευχθεί αποκλειστικά και μόνο στη βάση συνεργασίας μη νομοθετικής φύσης, όπως είναι η ανοικτή μέθοδος συντονισμού (ΑΜΣ), ενώ το άρθρο 19 ΣΛΕΕ επιτρέπει στην ΕΕ να αναλαμβάνει δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων τόσο με την παροχή νομικής προστασίας σε τυχόν θύματα όσο και με τη θέσπιση μέτρων ενθάρρυνσης.

Επιτεύγματα

A. Καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

Από το 1975 έως το 1994, η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα υλοποίησε αρκετά πιλοτικά σχέδια και προγράμματα που είχαν σχεδιαστεί για την καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού. Ωστόσο, λόγω απουσίας νομικής βάσης, η δράση της Κοινότητας στον τομέα αυτόν αμφισβητείτο συνεχώς.

Το πρόβλημα αυτό επιλύθηκε όταν τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη του Άμστερνταμ, το 1999, η οποία κατοχύρωσε την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού ως στόχο της κοινοτικής κοινωνικής πολιτικής. Το 2000 συγκροτήθηκε, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 160 της ΣΛΕΕ, Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και με την Επιτροπή.

Η Στρατηγική της Λισαβόνας, η οποία δρομολογήθηκε το 2000, δημιούργησε μηχανισμό εποπτείας και συντονισμού που περιλάμβανε χάραξη στόχων, μέτρηση της φτώχειας βάσει ενός συνόλου από δείκτες και μεγέθη αναφοράς, κατευθυντήριες γραμμές για

τα κράτη μέλη και εθνικά σχέδια δράσης κατά της φτώχειας. Εφαρμόστηκε επίσης η ανοικτή μέθοδος συντονισμού (ΑΜΣ), σύμφωνα με την πρακτική που ακολουθείτο σε άλλους τομείς της κοινωνικής πολιτικής.

Το 2006 θεσπίστηκε ένα νέο πλαίσιο πολιτικής, η ανοικτή μέθοδος συντονισμού για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη (κοινωνική ΑΜΣ), η οποία ομαδοποίησε και ενοποίησε τρεις χωριστές ΑΜΣ σχετικά με την κοινωνική ένταξη, την υγεία και τη μακροχρόνια περίθαλψη, καθώς και τις συντάξεις. Στους γενικούς στόχους της κοινωνικής ΑΜΣ συγκαταλέγονται: η κοινωνική συνοχή, η ισότητα ανδρών και γυναικών και οι ίσες ευκαιρίες για όλους μέσω αποδοτικών συστημάτων κοινωνικής προστασίας· η αποτελεσματική αλληλεπίδραση μεταξύ των στόχων της Λισαβόνας για ανάπτυξη, απασχόληση και κοινωνική συνοχή· η χρηστή διακυβέρνηση· και η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων.

Με τη [σύσταση](#) που εξέδωσε τον Οκτώβριο του 2008 σχετικά με την ενεργητική ένταξη των ατόμων που είναι αποκλεισμένα από την αγορά εργασίας, η Επιτροπή επικαιροποίησε τη [σύσταση 92/441/ΕΟΚ του Συμβουλίου](#) και προσδιόρισε ότι τα κράτη μέλη πρέπει «να χαράξουν και να εφαρμόσουν μια ολοκληρωμένη συνολική στρατηγική για την ενεργητική ένταξη των ατόμων που είναι αποκλεισμένα από την αγορά εργασίας, στρατηγική που να συνδυάζει επαρκή εισοδηματική στήριξη, αγορές εργασίας χωρίς αποκλεισμούς και πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες».

Μία από τις βασικές καινοτομίες της στρατηγικής Ευρώπη 2020 για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, η οποία εγκρίθηκε το 2010, ήταν ο νέος κοινός στόχος για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού: η μείωση του αριθμού των Ευρωπαίων που διαβιούν κάτω από το εθνικό όριο φτώχειας κατά 25% και η έξοδος 20 εκατομμυρίων ανθρώπων από τη φτώχεια. Ωστόσο, ο αριθμός των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας και αποκλεισμού παρέμεινε υψηλός, αφού η πρώτη σημαντική του μείωση καταγράφηκε για πρώτη φορά το 2017 (κατά 5,1 εκατομμύρια σε σύγκριση με το 2016 (Eurostat)).

Για να υλοποιήσει αυτόν τον στόχο, η Επιτροπή δρομολόγησε τον Δεκέμβριο του 2010 την Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, από κοινού με μια σειρά από σημαντικές πρωτοβουλίες, όπως η αξιολόγηση των στρατηγικών για την ενεργό ένταξη και η [Λευκή Βίβλος για τις συντάξεις \(COM\(2012\) 0055\)](#). Από το 2011, η Ετήσια Διάσκεψη της πλατφόρμας φέρνει σε επαφή υπευθύνους χάραξης πολιτικής με βασικούς ενδιαφερόμενους φορείς και ανθρώπους που έχουν βιώσει τη φτώχεια.

Για να αντιμετωπίσει τον αυξανόμενο αριθμό των ατόμων που ζουν στην Ευρώπη υπό την απειλή της φτώχειας λόγω της κρίσης, το 2013 η Επιτροπή ενέκρινε δύο ακόμη πρωτοβουλίες.

Με την ανακοίνωσή της, τον Φεβρουάριο του 2013, υπό τον τίτλο «Στοχεύοντας στις κοινωνικές επενδύσεις για την ανάπτυξη και τη συνοχή — Δέσμη μέτρων για τις κοινωνικές επενδύσεις», η Επιτροπή παρότρυνε τα κράτη μέλη να δώσουν προτεραιότητα στις κοινωνικές επενδύσεις προς όφελος των πολιτών, και ειδικότερα να επενδύσουν στα παιδιά, προκειμένου να σπάσει ο κύκλος της ανισότητας.

Επίσης, τον Οκτώβριο του 2013, έπειτα από εκκλήσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η Επιτροπή παρουσίασε [πρόταση](#) για την ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης

στη διακυβέρνηση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, ανταποκρινόμενη στις εκκλήσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Κύριο στοιχείο της είναι ο κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων, ο οποίος συνιστά εργαλείο ανάλυσης για τον εντοπισμό εξελίξεων στην ΕΕ που χρειάζονται πιο στενή παρακολούθηση. Περιλαμβάνει πέντε βασικούς δείκτες: ανεργία· ανεργία των νέων και ποσοστό νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης (ΕΕΑΚ), διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, ποσοστό κινδύνου φτώχειας, και εισοδηματικές ανισότητες. Από το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο του 2014, ο πίνακας αποτελεσμάτων περιλαμβάνεται στην κοινή έκθεση για την απασχόληση της ετήσιας επισκόπησης της ανάπτυξης, που προσδιορίζει στρατηγικής σημασίας πολιτικές προτεραιότητες. Επιπλέον, το 2015 προστέθηκαν τρεις δείκτες για την απασχόληση (συμμετοχή στην αγορά εργασίας, ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας και ποσοστό ανεργίας των νέων) στην έκθεση του μηχανισμού επαγρύπνησης στο πλαίσιο της διαδικασίας μακροοικονομικών ανισορροπιών, που ωστόσο δεν οδηγούν στη λήψη περαιτέρω μέτρων, καθώς η Επιτροπή εκτιμά ότι δεν συνεπάγονται επιδείνωση των μακροοικονομικών κινδύνων. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει ζητήσει με ορισμένα ψηφίσματα τη συμπερίληψη πρόσθετων δεικτών, όπως τα επίπεδα παιδικής φτώχειας και η έλλειψη στέγης (βλ. ψηφίσματά του της 11ης Μαρτίου 2015 και της 25ης Νοεμβρίου 2014).

Τον Απρίλιο του 2017, προκειμένου να στηρίξει τη σύγκλιση προς την κατεύθυνση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης και εργασίας σε όλο και πιο ευέλικτες αγορές εργασίας, η Επιτροπή παρουσίασε τον [ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων](#). Τον Νοέμβριο του 2017 και τα τρία κύρια θεσμικά όργανα της ΕΕ εξέφρασαν την προσήλωσή τους στον πυλώνα σε μια κοινή διακήρυξη. Ο πυλώνας ορίζει την κοινωνική προστασία και ένταξη ως έναν από τους τρεις βασικούς τομείς ([2.3.1 Κοινωνική πολιτική και πολιτική απασχόλησης: γενικές αρχές](#)).

Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων χρησιμοποιήθηκε για τη δρομολόγηση σειράς νομοθετικών και πολιτικών πρωτοβουλιών, όπως η πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με διαφανείς και προβλέψιμους όρους εργασίας και η δέσμη μέτρων για την κοινωνική δικαιοσύνη (Ευρωπαϊκή Αρχή Εργασίας, Πρόσβαση στην κοινωνική προστασία).

B. Νομοθεσία κατά των διακρίσεων

Το 1997 μπορεί να θεωρηθεί κομβική χρονιά διότι ένα νέο άρθρο, το άρθρο 13 (σήμερα άρθρο 19 ΣΛΕΕ), εισάγεται στη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΚ) και εξουσιοδοτεί το Συμβούλιο να αναλαμβάνει δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων για ένα ευρύ φάσμα από νέους λόγους, μεταξύ των οποίων το φύλο, η φυλετική ή εθνική καταγωγή, η θρησκεία ή οι πεποιθήσεις, η αναπηρία, η ηλικία ή ο γενετήσιος προσανατολισμός. Το 2003, το εν λόγω άρθρο τροποποιήθηκε από τη Συνθήκη της Νίκαιας, ώστε να καταστεί δυνατή η θέσπιση μέτρων ενθάρρυνσης.

Στη συνέχεια εγκρίθηκαν οι εξής οδηγίες:

- η [οδηγία για τη φυλετική ισότητα](#) (2000/43/ΕΚ)·
- η [οδηγία για την ισότητα στην απασχόληση](#) (2000/78/ΕΚ)·
- η [οδηγία για την ίση μεταχείριση](#) (2006/54/ΕΚ), με την οποία συγχωνεύονται ορισμένες παλαιότερες οδηγίες περί ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες.

Μια συγκριτική ανάλυση της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων στην Ευρώπη (2017) επισημαίνει ότι οι εν λόγω οδηγίες έχουν ενισχύσει σημαντικά τη νομική προστασία έναντι των διακρίσεων σε ολόκληρη την Ευρώπη, παρά τις ήσσονος σημασίας ελλείψεις όσον αφορά τη μεταφορά της νομοθεσίας σε ορισμένα κράτη μέλη.

Δύο ακόμη προτάσεις της Επιτροπής για οδηγίες ενίσχυσης της ισότητας δεν κατάφεραν να πάρουν την έγκριση του Συμβουλίου: Άλλη μία οδηγία, για την άδεια μητρότητας (του 2008, για την τροποποίηση της οδηγίας του 1992), την οποία στήριξε το Κοινοβούλιο, αποσύρθηκε τον Ιούλιο του 2015 μετά από χρόνια στασιμότητας στο Συμβούλιο. Ωστόσο, τον Απρίλιο του 2017, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση οδηγίας σχετικά με την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής για τους γονείς και τους φροντιστές ως ένα από τα προσδοκώμενα αποτελέσματα του Ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων ([2.3.1 Κοινωνική πολιτική και πολιτική απασχόλησης: γενικές αρχές](#)). Η πρόταση αυτή θέτει σε ένα ευρύτερο πλαίσιο τον επιμερισμό, μεταξύ γυναικών και ανδρών, των ευθυνών που αφορούν τη φροντίδα.

Γ. Χρηματοδότηση από την ΕΕ

Το 2007, όλα τα υπάρχοντα κοινοτικά προγράμματα χρηματοδότησης στον τομέα της απασχόλησης και των κοινωνικών υποθέσεων ενσωματώθηκαν σε ενιαίο πλαίσιο με την έγκριση του προγράμματος Progress. Για να εξορθολογιστεί περαιτέρω η διαχείριση, ο πρόγραμμα Progress ενσωματώθηκε στο πρόγραμμα «Απασχόληση και Κοινωνική Καινοτομία» (EaSI) για την περίοδο 2014-2020 ([2.3.2 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο](#)).

Τον Μάρτιο του 2014, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ενέκριναν τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 223/2014 για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA/ FEAD). Το Ταμείο στηρίζει τις δράσεις των κρατών μελών που αποσκοπούν στην παροχή υλικής συνδρομής υπέρ των απόρων, σε συνδυασμό με μέτρα κοινωνικής ένταξης. Ο προβλεπόμενος προϋπολογισμός για την περίοδο 2014-2020 ανέρχεται σε 3,8 δισεκατομμύρια ευρώ σε απόλυτους αριθμούς, με ένα πρόσθετο ποσοστό 15% σε εθνικά κονδύλια συγχρηματοδότησης προερχόμενα από τα κράτη μέλη βάσει των εθνικών τους προγραμμάτων.

Το κύριο χρηματοδοτικό μέσο είναι το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το οποίο διαθέτει κονδύλια της ΕΕ για τη συγχρηματοδότηση δράσεων που έχουν στόχο την καταπολέμηση των διακρίσεων και την παροχή συνδρομής στα πλέον μειονεκτούντα άτομα, ώστε να αποκτήσουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Τον Μάιο του 2018, η Επιτροπή εξέδωσε την πρότασή της για το ΕΚΤ + (2021-2027) για την ενσωμάτωση του ΕΚΤ, του TEBA και άλλων προγραμμάτων.

Δ. Στρατηγικές της ΕΕ για ειδικές ομάδες

Τον Νοέμβριο του 2010, η Επιτροπή ενέκρινε μια [ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία 2010-2020 \[COM\(2010\) 0636\]](#), η οποία βασίζεται στο σχέδιο δράσης για την αναπηρία 2004-2010 και οδηγεί σε ένα πιλοτικό σχέδιο για μια ευρωπαϊκή κάρτα αναπηρίας και σε νομοθετικά μέτρα όπως η [πράξη για την προσβασιμότητα στον ιστό](#) [οδηγία (ΕΕ) 2016/2102] και η ευρωπαϊκή πράξη για την προσβασιμότητα. Όσον αφορά την ισότητα των φύλων, ένα νέο πρόγραμμα, η [Στρατηγική δέσμευση για την ισότητα των φύλων 2016-2019](#), αποτελεί συνέχεια της Στρατηγικής της Επιτροπής

για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2010-2015, η οποία ορίζει βασικές προτεραιότητες. Για να αντιμετωπίσει τον υψηλό αριθμό άνεργων νέων, η Επιτροπή πρότεινε το 2012 μια δέσμη μέτρων για την απασχόληση των νέων, και το 2013 την εγγύηση για τη νεολαία. Επιπλέον, τον Φεβρουάριο του 2016, το Συμβούλιο ενέκρινε σύσταση για την ένταξη των μακροχρόνια ανέργων, σύμφωνα με πρόταση της Επιτροπής. Εξάλλου, τον Δεκέμβριο του 2016 η Επιτροπή δρομολόγησε το Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης, ώστε να δημιουργηθούν νέες ευκαιρίες για τους νέους ([2.3.3 Πολιτική απασχόλησης](#)).

Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Η Συνθήκη της Λισαβόνας έδωσε στο Κοινοβούλιο εξουσία έγκρισης όσον αφορά τη θέσπιση νομοθεσίας για την καταπολέμηση των διακρίσεων δυνάμει του άρθρου 19 παράγραφος 1 ΣΛΕΕ. Το Κοινοβούλιο διαδραμάτισε ενεργό ρόλο στη συζήτηση που οδήγησε στην προσθήκη του εν λόγω άρθρου και ζητεί συχνά από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν την πλήρη και έγκαιρη εφαρμογή των σχετικών οδηγιών. Το Κοινοβούλιο έχει εγκρίνει πολλά ψηφίσματα με σκοπό την ενίσχυση της δράσης της ΕΕ που έχει στόχο να βελτιώσει τις συνθήκες και τις προοπτικές για τα κοινωνικά μειονεκτούντα άτομα και να μειώσει τη φτώχεια (π.χ. το [ψηφισμά](#) του της 14ης Μαρτίου 2018 σχετικά με την απασχόληση και τις κοινωνικές πτυχές στην ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης). Το Κοινοβούλιο έχει τονίσει την ανάγκη για καταπολέμηση των ανισοτήτων ως μοχλό για την τόνωση της δημιουργίας θέσεων εργασίας και της ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη τις ανισότητες μεταξύ των φύλων. Έχει ζητήσει τη συνεκτίμηση της διάστασης της ισότητας των φύλων στους προϋπολογισμούς και στη χάραξη πολιτικής, καθώς και τη διεξαγωγή εκτιμήσεων επιπτώσεων με γνώμονα το φύλο κατά τη διαμόρφωση κάθε νέας πολιτικής. Στα ψηφίσματά του εκφράζει επίσης ανησυχία για τη διάσταση του φύλου στο φαινόμενο της φτώχειας και το χάσμα μεταξύ των φύλων στις συντάξεις (π.χ. στα [ψηφίσματα της 14ης Ιουνίου](#) και της [16ης Νοεμβρίου 2017](#)). Το ψήφισμά του της [17ης Απριλίου 2018](#) επικεντρώνεται στην ενδυνάμωση των γυναικών και των κοριτσιών μέσω του ψηφιακού τομέα.

Στο ψήφισμά του της [19ης Ιανουαρίου 2017](#) σχετικά με τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, το Κοινοβούλιο πρότεινε ορισμένες πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης, όπως:

- μια οδηγία πλαίσιο σχετικά με τις αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας σε όλες τις μορφές απασχόλησης,
- τον συντονισμό και τη συγκριτική αξιολόγηση των εθνικών κατώτατων μισθών σε ευρωπαϊκό επίπεδο,
- εθνικά συστήματα ελάχιστου εισοδήματος (βλ. επίσης το ψήφισμά του της 20ής Οκτωβρίου 2010),
- ένα σύστημα Εγγύησης για τα Παιδιά,
- την υποχρεωτική ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,
- την επανεξισορρόπηση της ευρωπαϊκής οικονομικής διακυβέρνησης μέσω ισχυρότερων κοινωνικών στόχων.

Σε συνέχεια των ψηφισμάτων του Κοινοβουλίου επί του θέματος, το Συμβούλιο εξετάζει επί του παρόντος τη σκοπιμότητα της ανάληψης δράσης για μια «Εγγύηση για τα Παιδιά».

Aoife Kennedy
05/2019

